

Досвід укладання словників можна використати для укладання українсько-російсько-англійського лінгвокультурологічного словника, одним із завдань якого, був би опис не лише етнічної складової частини за вузьким розумінням слова, але національного складника, який відображав національно-культурну специфіку сучасних дискурсів. Джерелами для укладання словника можуть бути фольклорні матеріали, зразки сучасного писемного та усного мовлення, що відображали б не тільки історичний розвиток дискурсу, але і сучасний стан мовної картини світу.

Література

Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006. – 703 с. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология: Курс лекций. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. – 284 с. Красных В.В., Брилева И.С., Вольская Н.П., Гудков Д.Б., Захаренко И.В. Русское культурное пространство: Лингвокультурологический словарь. – М.: Гнозис, 2004. – 318 с. 4. Bartmiski J. (ed) - Słownik stereotypów i symboli ludowych. Tom 1. Kosmos. – Lublin.: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1996. – 221 с. Wilkison P.R. Thesaurus of traditional English Metaphors. Second edition. – Routledge, 2002. – 2009 p.

МАРЦІЯШ М. З.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЕВОГО ЖАНРУ ТЕЛЕІНТЕРВ'Ю В АНГЛОМОВНІЙ КОМУНІКАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ

Статтю присвячено проблемі виявлення лінгвокультурологічних особливостей мовленнєвого жанру телеінтерв'ю в англійській комунікативній культурі. У статті розкривається вплив культурологічного контексту на мовлення телеінтерв'ю та вираження категорії культурно-специфічності одночасно у декількох площинах: словесний текст, звуковий супровід, відеоряд.

Ключові слова: лінгвокультурологія, мовленнєвий жанр телеінтерв'ю, культурологічний контекст, культурно-специфічна інформація.

Марцияш М. З. Лингвокультурологические особенности речевого жанра телеинтервью в англоязычной коммуникативной культуре. Статья посвящена проблеме выявления лингвокультурологических особенностей речевого жанра телеинтервью в англоязычной коммуникативной культуре. В статье раскрывается влияние культурологического контекста на речь телеинтервью и выражения категории культурно-специфичности одновременно в нескольких плоскостях: словесный текст, звуковое сопровождение, видеоряд.

Ключевые слова: лингвокультурология, речевой жанр телеинтервью, культурологический контекст, культурно-специфическая информация.

Martsiyash M. Z. Linguocultural Peculiarities of Journalistic Television Interview Speech Genre in the English Communicative Culture. The article deals with the problem of finding out linguocultural peculiarities of television interview speech genre in the English communicative culture. The article reveals the influence of cultural context on the broadcasting television interview speech and the expression of cultural-specificity category simultaneously in several areas: verbal text, sound, video.

Keywords: linguistic and cultural studies, television interview speech genre, cultural context, cultural-specific information.

Підвищений інтерес до вивчення проблем взаємодії мови і культури, характерний для сучасних лінгвістичних досліджень, у значній мірі обумовлений тими змінами, які відбулися у світовому культурному просторі в умовах інформаційного суспільства. Глобалізація світового інформаційного середовища, знищення інформаційних бар'єрів між Сходом і Заходом, зростання міжнародних контактів, експансія англійської масової культури – все це сприяло висуненню питань, пов'язаних з вивченням культурологічного аспекту функціонування мови, у розряд пріоритетних.

Необхідність теоретичного осмислення проблем, окреслених у цій галузі, а також актуальність розробки методів опису культурно-значимих компонентів мови спричинили становлення *лінгвокультурології*, яка визначається як комплексна наукова дисципліна, що вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в її функціонуванні і відображає цей процес як цілісну структуру одиниць в єдності їх мовного (культурного) змісту [Вороб'єв 1997, с. 36-37]. Лінгвокультурологія виникла як дисципліна синтезуючого типу, що опирається на досягнення етно-, психо- і соціолінгвістики, та характеризується цілісним і системним розглядом культури і мови як сукупності одиниць, що утворюють польові структури. Основною одиницею опису є *лінгвокультурема* – комплексна міжрівнева одиниця, що складає діалектичну єдність лінгвістичного та екстралінгвістичного (понятійного або предметного) змісту [Маслова 2004, с. 51].

Базове значення для лінгвокультурологічного дослідження має *теорія лінгвістичної відносності* (гіпотеза Е. Сепіра – Б. Уорфа) [Сепир 2002, с. 323], згідно з якою структура мови і системна семантика його одиниць корелює зі структурою мислення і способом пізнання зовнішнього світу у того чи іншого народу. Таким чином, зміст досліджень, виконаних на основі лінгвокультурологічного підходу, охоплює різні аспекти взаємодії мови і культури, включаючи все різноманіття лінгвістичних засобів вираження культурного компонента.

Вихідним моментом для вивчення будь-яких питань, пов'язаних із взаємодією мови та культури, є розгляд мови як найважливішого чинника культури. В останні роки ця думка неодноразово підкреслювалась і

вітчизняними, і зарубіжними авторами [Кононенко 2008; Маслова 2004; Тер-Минасова 2004; Braj V.Kachru 1992; Crystal 2003; Phillipson 1996].

Важливо підкреслити, що погляд на мову як чинник культури, який має здатність відображати, зберігати та накопичувати культурно-значиму інформацію, а також впливати на динаміку культурного контексту, має величезне значення для аналізу текстів масової інформації, які сьогодні є однією з найпоширеніших форм існування мови. Їх здатність відображати навколишню дійсність, формувати ідеологічний фон і організовувати інформаційний простір має безпосередній вплив на стан культурно-інформаційного середовища. Будучи найважливішим компонентом сучасної культури в її "масовому" прояві, медіа тексти не тільки передають динаміку взаємовідносин мови та культури, але миттєво фіксують будь-які зміни у мовній нормі [Добросклонская 2008, с. 170].

Тому **актуальність** дослідження лінгвокультурологічних особливостей мовленнєвого жанру телеінтерв'ю у сучасній науці про мову зумовлена зростанням інтересу до питань мовних контактів у контексті міжкультурної комунікації та орієнтованістю низки сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення психологічної, соціально-історичної та культурологічної природи мовлення. Актуальність теми підтверджується також відсутністю комплексних лінгвістичних досліджень, присвячених вивченню проблем жанрової специфіки організації мовного коду текстів телеінтерв'ю в аспекті міжкультурної комунікації, що, в свою чергу, гальмує розвиток теорії і практики спілкування носіїв різних лінгвокультур.

Мета дослідження полягає у встановленні лінгвокультурологічних особливостей мовленнєвого жанру телеінтерв'ю в англійській комунікативній культурі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких конкретних **завдань**:

- описати специфіку телеінтерв'ю як мовленнєвого жанру;

- виявити і систематизувати основні лінгвокультурологічні ознаки мовленнєвого жанру телеінтерв'ю в англійській комунікативній культурі.

Об'єктом дослідження виступає мовленнєвий жанр телеінтерв'ю в англійській комунікативній культурі.

Предмет дослідження становлять лінгвокультурологічні ознаки мовленнєвого жанру телеінтерв'ю.

Телеінтерв'ю є видом усного телевізійного дискурсу, що реалізується у ситуації міжособистісного спілкування, ускладнений умовами масової комунікації та інституційним статусом телекомунікатора (телеведучого). Дискурс телеінтерв'ю характеризується *подвійною комунікативністю, видовищністю, презентабельністю мовної комунікації, чітким розподілом ролей між його учасниками* [Яшина 2007, с. 5].

Інтерв'ю відрізняється переважно **спонтанним характером**, що виявляється у перебиваннях, періодах одночасного говоріння комунікантів, високій частотності пауз вагання у мові людини, в якій беруть інтерв'ю, збільшення темпу її мови за рахунок пропуску обов'язкових (граматичних) пауз.

Телеінтерв'ю, будучи одним із типів медіа текстів, до недавнього часу вивчалось зарубіжними лінгвістами переважно у руслі журналістики [Bell 1991; Approaches to Media Discourse 1998; Mascull 1998; Herbert 2001; Pie 2001; Mascaulay 2001]. Інтерв'ю досліджувався як метод отримання інформації [Шумилина 1976; Ильченко 2003], як жанр [Лукина 2003] і як особливий вид тексту з точки зору його структурно-композиційних особливостей [Апалат 2003]. Дослідження останніх років характеризуються зростаючим інтересом вчених-лінгвістів до вивчення дискурсу телеінтерв'ю. Були розглянуті особливості політичних інтерв'ю [Шевчук 2004; Чуриков 2005], ток-шоу [Ларина 2004; Баранова 2006], радіоінтерв'ю [Архипов 1974], телеінтерв'ю [Попова 2002; Стрельникова 2005]. Комунікативні та інтонаційні особливості дискурсу телеінтерв'ю також були об'єктом дослідження лінгвістів [Яшина 2007; Руденко 2010]. Вивченню національно-культурологічного аспекту мовленнєвого жанру телеінтерв'ю до цього часу не приділялося належної уваги, про що свідчить невелика кількість робіт, присвячених даній темі [Стрельникова 2005]. У нашій статті мовленнєвий жанр телеінтерв'ю розглядається у площинах лінгвокультурології та теорії міжкультурної комунікації.

Аналізуючи культурологічний аспект текстів масової інформації, надзвичайно важлива думка про те, що **текст є вербально-знаковою символізацією культури** [Маслова 2004, с. 63]. Культуру можна "прочитати" через текст. Через текст можна зрозуміти світоглядну парадигму, комунікативні тактики культури, її матеріальний світ.

Розуміння того, що текст щільно насичений культурно-значимою інформацією дозволяє розглядати його як об'ємне багатовимірне явище, яке розгортається не тільки у вербальній лінійній площині, але характеризується глибиною і багаторівневою структурою. Для позначення всієї сукупності культурно-значимої інформації, яка присутня у тексті як у відкритій експліцитній формі, так і вираженої імпліцитно, найчастіше застосовується слово "контекст" в різних термінологічних сполученнях, наприклад: соціокультурний контекст, екстралінгвальний контекст, вертикальний контекст.

Культурологічний контекст, у свою чергу, може бути визначений як структурована за рівнями сукупність всіх, що містяться у тексті культурно значимих відомостей.

Концепція культурологічного контексту текстів телеінтерв'ю за Т. Г. Добросклонською передбачає виділення таких рівнів як [Добросклонська 2008, с. 174]:

- 1) **денотативний**, коли культурно-значимі відомості виражені у прямій експліцитній формі;

2) **конотативний**, на якому культурно-специфічна інформація міститься в експресивно-емоційно-оціночних конотаціях;

3) **асоціативний**, коли культурно-специфічні компоненти представлені в асоціативних зв'язках лексичних і фразеологічних одиниць;

4) **метафоричний**, який об'єднує культурно-специфічні відомості, відображені у метафорах, порівняннях, образах, притаманних тому чи іншому мовному колективу.

Денотативний культурологічний контекст представлений словами і словосполученнями, що позначають реалії, властиві тій чи іншій культурі. Це можуть бути власні імена, наприклад, імена відомих людей, назви політичних партій, вулиць, історичних місць, пам'яників архітектури тощо, а також слова, що позначають те чи інше культурно-специфічне явище або артефакт, наприклад: *backbencher, fish-and-chips, kilt, car-boot sale*.

При цьому розуміння одних культурно-специфічних одиниць не викликає особливих труднощів, оскільки вони часто зустрічаються у міжнародних медіа, що розповідають про події у Великобританії. Розуміння інших культурно-специфічних одиниць, вживання яких обмежене власне англійськими медіа текстами і не поширюється на міжнародні медіа, вимагає більш глибокого знання англійської дійсності. Так, тексти, які містять такі культурно-специфічні одиниці, як *backbencher, frontbench spokesman, Shadow minister, Privy Purse* і т. д. можуть бути адекватно зрозумілі лише за наявності відповідного фонового знання.

Рівень **конотативного контексту** припускає, що культурно-специфічний компонент міститься не у денотативному, а у конотативному значенні слова. Культурно-специфічні одиниці конотативного рівня часто позначають загальні для різних культур предмети і поняття, наприклад, *"village", "continent", "бабуся"* і тому не зареєстровані у країнознавчих словниках. Проте розбіжність семантичних меж поняття, наявність культурно-специфічних конотацій одразу ж виявляється при перекладі на іншу мову. Наприклад, відомий англійський вираз *"global village"*, введене в ужиток канадським дослідником ЗМІ М. Маклюеном [McLuhan 1989] для опису єдиного інформаційного простору, при перекладі українською мовою мову лексично еквівалентним словосполученням *"глобальна село"* отримує інше звучання, обумовлене культурно-специфічними конотаціями українського слова *"село"*.

Наступний рівень культурологічного контексту – **асоціативний** – відображає стійкі асоціативні зв'язки, властиві лексичним одиницям, що позначає реалії того чи іншого мовного колективу. Культурно-специфічні одиниці, що асоціюються з певним стилем чи образом, часто використовуються у текстах телеінтерв'ю для вираження оцінки, опису, порівняння. Наприклад, у наступному прикладі, взятому з англійської розважального телеінтерв'ю, мова йде про початок популярності ансамблю "Бітлз", який установив на початку 60-х моду на певний вид популярної музики, яку ведучий програми навмисно асоціює зі зовнішнім виглядом учасників ансамблю: як відомо, знамениті "Бітлз" носили довге волосся: *"And you may remember as the Beatles burst on the British pop scene in the mid-sixties with a song called "Girl", which marked the beginning of the era of long-hair music."*

Найбільш складним для розуміння рівнем культурологічного контексту є **метафоричний**. Метафоричний контекст об'єднує культурно-специфічні одиниці, запозичені з текстів, що стали невід'ємною частиною національної культури. Це цитати з літературних творів, фільмів, висловлювання відомих людей, крилаті фрази, алюзії, прислів'я, приказки, слова з пісень, рекламні слогани і т. д., інакше кажучи, все те, що складає текстове вираження національної культури. У наступному прикладі метафоричний контекст пов'язаний з алюзією на відомі рядки з вірша *"Humpty Dumpty"* (Шалтай-Балам) – *"all the King's horses, all the King's men"*, яке є найважливішим компонентом англійської словесної традиції: *In the past I have always felt that this ceremony (Trooping the Colour) was a part of the national life, and that therefore in a way it belonged to me. This year, for the first time, I felt that it had nothing to do with me – that these were all the Queen's horses and all the Queen's men, but not mine.*

Продовжуючи наші міркування відзначимо, що важливу роль у вивченні механізму текстового втілення культури відіграє поняття **культурно-специфічності**. Категорія культурно-специфічності репрезентується сукупністю одиниць культурологічного контексту, які відносяться до всіх його чотирьох рівнів: денотативного, конотативного, асоціативного та метафоричного.

Необхідно підкреслити, що у текстах телеінтерв'ю категорія культурно-специфічності виражається не тільки на вербальному рівні. Як вже неодноразово наголошувалося, специфіка текстів телеінтерв'ю полягає у тому, що вони розгортаються одночасно у декількох площинах: **словесний текст, звуковий супровід, відеоряд**, що дозволяє говорити про об'ємність та багаторівневість структури. Тому очевидно, що культурно-специфічні компоненти можуть міститися як у власне вербальному тексті, так і у невербальних засобах і на рівні медійних технологій. Так, порівняльний аналіз англійських і українських медіа текстів показує, що існує цілий ряд культурно-специфічних ознак, що відносяться до просторово-часових і поведінкових факторів та є відображенням основних особливостей української та американської комунікативних культур в цілому.

Відтак основними чинниками, які зумовлюють національні відмінності жанру телеінтерв'ю в українській та американській комунікативних культурах, є: ступінь політематичності, тривалість (обсяг),

ступінь структурованості, обсяг обговорюваної особистісної інформації, рівень конфліктної інформації, ступінь національної орієнтованості інтерв'ю, ступінь прямолінійності трактування інформації, ступінь домінування учасників спілкування, умови зміни ролей комунікантів.

Найбільш вагомими національними особливостями українського телеінтерв'ю є: висока мовна активність журналіста; переважна політематичності інтерв'ю; розлогість за кількістю слововживань і за часом; помірна структурованість; виражена схильність комунікантів до домінування у спілкуванні; наявність великої кількості особистісної інформації про людей, у яких беруть інтерв'ю; схильність комунікантів до озвучування конфліктної інформації у ході інтерв'ю; вузьконаціональна спрямованість більшості телеінтерв'ю.

Найбільш вагомими національними особливостями американського телеінтерв'ю є: переважна монотематичність інтерв'ю; порівняно невеликий обсяг телеінтерв'ю у слововживанні і за часом; висока структурованість телеінтерв'ю; відсутність у комунікантів прагнення до домінування у спілкуванні; незначний обсяг особистісної інформації про людей, у яких беруть інтерв'ю; прагнення американських комунікантів до згладжування гострих кутів у спілкуванні; відкритість американських інтерв'ю для міжнародної інформації; прагнення в американських журналістів і гостей студії до прямолінійності трактування переданої інформації.

Аналізуючи перелічені фактори, слід наголосити на тому, що рівень прояву національної специфіки у мовленнєвому жанрі телеінтерв'ю в українській та американській комунікативних культурах є високий, що говорить про наявність національних моделей телеінтерв'ю. Усе вище зазначене дозволяє нам, услід за М. А. Стрельниковою [Стрельникова 2005, с. 7-8]. стверджувати, що:

- **Телеінтерв'ю для українського журналіста** – це: а) спосіб самопрезентації, б) спосіб отримання інформації, що цікавить його і телеглядачів, в) можливість висловити власну точку зору на проблему.

- **Телеінтерв'ю для американського тележурналіста** – це: а) спосіб повідомлення актуальної інформації, яка ненав'язливо акцентується журналістом, б) стратегія ухилення від самопрезентації на користь презентації інформації або гостя студії, в) прийом демонстрації демократичного спілкування, спілкування на рівних, що виражається у рідкісному вживанні конфліктних реплік.

- **Телеінтерв'ю для українського гостя студії** – це: а) можливість озвучити власну точку зору щодо обговорюваної проблеми, б) спроба переконати слухачів (журналіста і телеглядачів) у своїй правоті, в) можливість самопрезентації.

- **Для американського гостя студії участь у телеінтерв'ю** – це: а) спосіб висвітлити значущу для суспільства інформацію, б) озвучити свою точку зору з висловленої проблеми, в) підтримати доброзичливу манеру у спілкуванні.

Підсумовуючи усе вище сказане, ми прийшли до **висновку**, що дослідження текстів телеінтерв'ю з точки зору наявності та способів прояву у них культурно-специфічних компонентів показує, що категорія культурно-специфічності охоплює досить широке коло явищ, які репрезентуються як у власне мовній формі, так і за допомогою засобів невербальної комунікації та медійних технологій. У мовній формі вона реалізується на денотативному, конотативному, асоціативному та метафоричному рівнях. А це, у свою чергу, дозволяє говорити про національні моделі телеінтерв'ю.

Лінгвістична інтерпретація даних дослідження дає підстави вважати, що вивчення текстів англомовних телеінтерв'ю крізь призму лінгвокультурології дозволяє послідовно описати їх з точки зору взаємодії культур, яка виявляється на всіх структурних рівнях – мови, формату, змісту. Тому до **перспективних напрямків подальшого наукового пошуку в галузі дослідження** слід віднести вивчення питань, пов'язаних із вивченням телеінтерв'ю в єдності його трьох складових – медійної, вербальної та екстралінгвістичної у площині міжкультурної комунікації.

Література

- Апалат Г.П. Структура, семантика і прагматика текстів-інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Г. П. Апалат ; КНЛУ. – К., 2003. – 19 с. *Архипов А. Ф.* Синтаксические особенности речевого жанра радиointервью (на материале радиовещания ГДР) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / А. Ф. Архипов ; Моск. гос. пед. ин-т ин. яз. им. М.Тореза. – М., 1974. – 29 с. *Баранова К. В.* Риторический анализ речевого поведения ведущих американских ток-шоу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / К. В. Баранова Санкт-Петербург, 2006. – 186 с. *Воробьев В. В.* Лингвокультурология (теория и методы) : Монография / В. В. Воробьев. – М. : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 1997. – 331 с. *Добросклонская Т. Г.* Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ (современная английская медиаречь) : Учебное пособие / Т. Г. Добросклонская. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 263 с. *Ильченко С.Н.* Интервью в журналистском творчестве : Учебное пособие / С.Н. Ильченко. – СПб. : СПбГУ, 2003. – 93 с. *Кононенко В. І.* Українська лінгвокультурологія : Навчальний посібник / В. І. Кононенко – К. : Вища школа, 2008. – 327 с. *Ларина Е. Г.* Лингвопрагматические особенности ток-шоу как жанра телевизионного дискурса (на материале американских телевизионных программ) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Е. Г. Ларина. – Волгоград, 2004. – 171 с. *Лукина М. М.* Технология интервью / М. М. Лукина. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 191 с. *Маслова В. А.* Лингвокультурология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – 2-е изд. стереотип. / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр "Академия", 2004. – 208 с. *Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації* : Монографія / авт. кол. : Р. Помірко, Ф. Бацевич, А. Паславська та ін. – Львів : ПАІС, 2010. – 280 с. *Попова Т. І.* Телеинтервью в коммуникативно-прагматическом аспекте / Попова Т. И. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2002. – 220 с. *Руденко О. В.* Просодичні засоби вираження суб'єктивної модальності в американських та українських телеінтерв'ю (експериментально-фонетичне дослідження) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Олена Валеріївна Руденко, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – Одесса, 2010. – 241 с. *Сетир Э.* Избранные труды по языкознанию и

культурологи / Эдуард Сепир; пер. с англ.; общ. Ред и вступ. с. А. Е. Кибрика. – 2-е изд. М.: Издательская группа “Прогресс”, 2002. – 656 с. Стрельникова М. А. Национальные особенности речевого жанра телеинтервью в российской и американской коммуникативных культурах: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Марина Анатольевна Стрельникова. – Воронеж, 2005. – 273 с. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 352 с. Чуриков М. П. Согласие, несогласие и уклонение в аспекте речевого общения: на материале текстов немецких политических интервью: дис. ... канд. филол. наук: 10.0 2.04 / М. П. Чуриков – Ростов-на-Дону, 2005. – 168 с. Шевчук А. В. Прагматингвистические особенности построения политического дискурса (сопоставительный анализ британских и русских информационных телеинтервью): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Александр Владимирович Шевчук. – Томск, 2004. – 168 с. Шумилина Т. В. Интервью в журналистике (Основы метода получения сведений для произведений различных жанров): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / Шумилина Т. В. – Моск. гос. ун-т им. М.В.Ломоносова. – М., 1973. – 28 с. Яшина Н. В. Коммуникативные и интонационные особенности дискурса телеинтервью (на материале американского варианта английского языка: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Наталья Владимировна Яшина. – Иваново, 2007. – 21 с. *Approaches to Media Discourse* / edited by Allan Bell, P. Garrett – Blackwell, 1998. – 304 p. *Bell A. The Language of News Media* / Allan Bell. – Oxford: Blackwell, 1991. – 277 p. *Crystal D. English as a Global Language* / Crystal David – Cambridge: Cambridge University Press, 1997 – 217 p. *Herbert J. Journalism in the Digital Age: Theory and Practice for Broadcast, Print and On-line Media* / John Herbert. – Boston: Focal Press, 2001. – 349 p. *Ilie C. Semi-Institutional Discourse: The Case of Talk Shows* / C. Ilie // *Journal of Pragmatics*. – 2001. – Vol. 33, № 2. – P. 209-254. *Mascull B. Key Words in the Media* / B. Mascull. – London: Harper Colloins, 1998. – 365 p. *Macaulay M. Tough Talk: Indirectness and Gender in Requests for Information* / M. Macaulay // *Journal of Pragmatics*. – 2001. – Vol. 33, № 2. – P. 293-316. *McLuhan M., Powers B. R. The Global Village: Transformations in World Life and Media in the 21st Century* / [Marshall McLuhan](#), [Bruce R. Powers](#). – USA: Oxford University Press, 1989. – 240 p. *Phillipson R. Linguistic Imperialism* / R. Phillipson. – London: OUP, 1996. – 376 p. *The Other Tongue: English Across Cultures (English in the Global Context)* / edited by [Braj B. Kachru](#). – Illinois: University of Illinois Press, 1992. – 416 p.

МАТУЗКОВА Е.П.

(Одесский национальный университет им. И.И.Мечникова)

КУЛЬТУРНО-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИДЕНТИЧНОСТИ

В данной статье рассматриваются культурно-антропологические основы идентичности и описываются различные ее разновидности: личностная, социальная, культурная, этническая и национальная. В ней также анализируются процессы социализации и инкультурации и основной механизм их реализации – идентификация.

Ключевые слова: культура, идентичность, идентификация, инкультурация, социализация.

Матузкова О.П. Культурно-антропологічні основи ідентичності. У даній статті розглядаються культурно-антропологічні основи ідентичності й описуються її різні різновиди: особистісна, соціальна, культурна, етнічна й національна. В ній також аналізуються процеси соціалізації та інкультурації й основний механізм їх реалізації – ідентифікація.

Ключові слова: культура, ідентичність, ідентифікація, інкультурація, соціалізація.

Matuzkova O.P. Cultural and anthropological basics of identity. The article focuses on cultural and anthropological basics of identity and deals with its various types: personal, social, cultural, ethnic and national. It also describes identification as the mechanism of socialization and inculturation and outlines main characteristics of these processes.

Key words: culture, identity, identification, inculturation, socialization

Изучение идентичности имеет междисциплинарный характер. Над этой проблемой работают историки, философы, психологи, социологи, антропологи, культурологи, этнологи, лингвисты и другие учёные. Междисциплинарный характер идентичности не исключает наличия специфических, характерных для каждой отдельной науки, подходов к её исследованию. В рамках современной культурно-антропологической научной парадигмы можно в самом обобщённом виде выделить три методологических подхода к исследованию идентичности: функциональный, объяснительный и критический. Первый основан на методах социологии и психологии и имеет целью понять, описать и предсказать поведение человека. Второй, основанный на методах антропологии, лингвистики и некоторых других наук, имеет целью понять и объяснить, но не предсказать мотивы человеческих поступков. В последнем, характерном, прежде всего для межкультурной коммуникации, акцент делается на изучении условий общения, историческом контексте коммуникации с целью не только объяснения человеческого поведения, но и его изменения.

Во всех гуманитарно-ориентированных исследованиях идентичности отмечается сложный и многогранный характер этого явления, основные аспекты и характеристики которого сегодня всё ещё остаются на стадии разработки конкретных направлений изучения и описания дискуссионных вопросов. Это обуславливает выбор темы и актуальность нашего исследования. Поскольку идентичность по своей природе является прежде всего социокультурным феноменом, то целесообразно обратиться к рассмотрению культурно-антропологического аспекта изучаемого явления, что и послужило объектом изучения данной статьи.

Понятие "идентичность", выражающее в общенаучном смысле идею "постоянства, тождества, преемственности индивида и его самопознания" [Кон], органично входит в понятие "культура", отражающее все стороны человеческого бытия, "универсальное отношение человека к миру, через которое человек создаёт мир и самого себя" [Культурология 1999, с. 12]. Культура как предмет